

מסכת מועד קטן – שיעור כד'
בענין תולדות בשביעית ודיני כלל ופרט (וכלל)

אליעזר דיינה, ediena@torontotorah.com

א. גירסת הגמ' בטבלא לפי הראשונים, עם ביאור קצת

מפרש, ריטב"א (#1), ר"ן	ר"ח (כפשוטו)	תוס' (ע"פ הירושלמי), ריטב"א (#2), אמנם הוא סובר שאין גירסא זו נכונה)
לימא בדרכי אבין [המפרש גורס: "רבי"ן" בכל הגמ'] אמר רבי אילעא קמיפלגי, דאמר רבי אבין אמר רבי אילעא: כל מקום שנאמר כלל בעשה, ופרט בלא תעשה - אין דנין אותו בכלל ופרט].	לימא בדרכי אבין [הר"ח אינו גורס: רבי אבין כלל] אמר רבי אילעא קמיפלגי, דאמר רבי אבין אמר רבי אילעא: כל מקום שנאמר כלל בעשה, ופרט בלא תעשה - אין דנין אותו בכלל ופרט [אלא בכלל ופרט].	לימא בדרכי אבין אמר רבי אילעא קמיפלגי, דאמר רבי אבין אמר רבי אילעא: כל מקום שנאמר כלל בעשה, ופרט בלא תעשה, - אין דנין אותו בכלל ופרט [אלא בכלל סתם].
מאן דאמר לוקה - לית ליה דרבי אבין אמר רבי אילעא [שהוא דורש כלל ופרט וכלל], ומאן דאמר אינו לוקה - אית ליה דרבי אבין [שהוא דורש כלל ופרט]!	מאן דאמר לוקה - אית ליה דרבי אבין אמר רבי אילעא [שהוא דורש כלל ופרט וכלל], ומאן דאמר אינו לוקה - לית ליה דרבי אבין [שהוא דורש רק כלל ופרט]!	מאן דאמר לוקה - אית ליה דרבי אבין אמר רבי אילעא [שאינן שייכות להפרט], ומאן דאמר אינו לוקה - לית ליה דרבי אבין [שהוא דורש כלל ופרט]!
לא, דכולי עלמא לית ליה דרבי אבין אמר רבי אילעא [ודורשים כלל ופרט וכלל]. מאן דאמר לוקה - שפיר. ומאן דאמר אינו לוקה - לך: מכדי, זמירה בכלל זריעה, ובצירה בכלל קצירה, למאי הלכתא כתבינהו רחמנא? תולדות הוא דמיחייב, אתולדה אחרינא - לא מיחייב...	לא, דכולי עלמא אית ליה דרבי אבין אמר רבי אילעא [ודורשים כלל ופרט וכלל]. מאן דאמר לוקה - שפיר. ומאן דאמר אינו לוקה - אמר לך: מכדי, זמירה בכלל זריעה, ובצירה בכלל קצירה, למאי הלכתא כתבינהו רחמנא? תולדות הוא דמיחייב, אתולדה אחרינא - לא מיחייב...	לא, דכולי עלמא אית [לא ברור בתוס' איזה גירסא היתה לפניהם] ליה דרבי אבין אמר רבי אילעא [ואין שום שייכות להפרט]. מאן דאמר לוקה - שפיר. ומאן דאמר אינו לוקה - אמר לך: מכדי, זמירה בכלל זריעה, ובצירה בכלל קצירה, למאי הלכתא כתבינהו רחמנא? למימר דאהני תולדות הוא דמיחייב, אתולדה אחרינא - לא מיחייב...

ב. קושיות על שיטת התוס':

מהרש"א חידושי הלכות מסכת מועד קטן דף ג עמוד א – גירסת הגמ' אינו כן לקמן!
 ומיהו ק"ל לפירושו לכ"ע ליכא הכא כלל ופרט וכלל ולקמן אמרינן יכול ילקה אחרישה דאתיא מכלל ופרט וכלל ודו"ק:

חידושי הריטב"א מסכת מועד קטן דף ג עמוד א – אם אינם מנותקים, למה להפסיק אחר הפרט!
 ואין זה הפירוש נכון דלכשתמצא לומר דלית לן דר' אבין ודרשינן ליה בכלל ופרט זה כלל ופרט וכלל הוא וריבה כעין הפרט.

קרבן אורה מסכת מועד קטן דף ג עמוד א – הם באותו קרא!

בתוס' בד"ה אין דנין, ע"ש בדבריהם ז"ל שכתבו דלא חשיב כללא בתרא כיון דלא הוי בחד קרא, ולא זכיתי להבין דבריהם ז"ל, דהא שנת שבתון יהיה לארץ שהוא כללא בתרא כמו שפירש רש"י ז"ל כתיב בחד קרא עם הפרט, דזריעה וקצירה הם תרי פרטי ומה שכתבו דהכי מוכח בפסחים דבתרי קראי אין דנין לא ידענא, דבחד עניינא אין הדבר תלוי כלל בתרי קראי או חד קרא, אלא כל שאין בין הכלל והפרט הפסק בדבר אחר דנין אותו בכלל ופרט, אבל אם יש הפסק אפילו בחד קרא אין דנין, כדמוכח בב"ק פרק החובל (פ"ה ע"א) דכוי' וחבורה כתיבו בחד קרא, ואפ"ה כיון דפצע הפסיק הענין אין דנין אותו בכלל ופרט וכבר הארכתי בזה דהעיקר כפירש"י ז"ל, וכן כתב הריטב"א ז"ל.

שפת אמת מסכת מועד קטן דף ג עמוד א – איך לוקין?

ואדרבה על פי' התוס' יש לתמוה מה שפירשו דמאן דלא דריש בכלל ובפרט ממילא לקי משום הכלל וא"י כוונתם הא הכלל עשה גרידא הוא, אך בדוחק אפ"ל דכוונתם היא כמ"ש לקמן (ע"ב) ד"ה יכול ילקה על התוס' דקרא דבחריש הוי גילוי מילתא דגם הלאו מתחיל מקודם, וכמו כן נימא הכא

ג. תירוצים בשביל התוס'

משמרות כהונה מסכת מועד קטן דף ג עמוד א

תוס' ד"ה אין וכו' והכא נמי לא הוי אלא כלל ופרט וכו' עכ"ל מה שהק' מהרש"א מדאמר ר"א לקמן יכול ילקה על החרישה דאתיא מכו"פ וכלל ע"ש ל"ק די"ל דר"א ס"ל כמ"ד בפסחים אפילו מרוחקין דנין בכו"פ וכלל ולדידיה חרישה נ"ל מכו"פ וכלל ול"ל דר' אילעא אלא ס"ל דנין בכה"ג והגמ' דקא' כ"ע אית להו דר' אילעא אכתי לא שמיע ליה הא דר' אילעא דלקמן:

רש"י מסכת מועד קטן דף ג עמוד א

תד"ה אין. ול"נ כו' דליכא הכא אלא כלל ופרט כו'. המהרש"א הקשה מהא דלקמן קרי ליה כלל ופרט וכלל. ול"נ ליישב דלפי שהביא הר"ש שם בשם הירושלמי. כוונת ר"א כיון דהכלל בעשה והפרט בל"ת דיינינן ליה במדת דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד כו' ע"ש. וכ"כ הריטב"א והוא כעין מדת כלל ופרט וכלל כמ"ש רש"י ותוס' בשבועות (ז) ע"ש:

--

תוספות הרא"ש מסכת מועד קטן דף ג עמוד א – בסוגיות אחרות

ומאן [דאמר] אינו לוקה אמר לך מכדי זמירה בכלל זריעה וכו'. דקדק הראב"ד א"כ היכא אשכחן בעלמא כלל בעשה ופרט בלאו דדרשי' בכלל ופרט, ותירץ דאשכחן ליה גבי נזיר דכתיב כל ימי נדר נזרו תער לא יעבור על ראשו וגו' וכת' קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו ותניא בספרי אין לי אלא תער מנין תלש שיפשא וסיפר שהוא סופג את הארבעים ת"ל קדוש יהיה גדל פרע מ"מ דברי ר' יאשיהו ר' יונתן אומר בתער הכתוב מדבר אם תלש או שיפשא וסיפר אינו סופג את הארבעים, מתחזי דבהא פליגי דפרט בלא תעשה וכלל בעשה ר' יאשיהו דריש לה בפרט וכלל ואיתרבי כל מילי ור' יונתן לא דריש לה, ובענין עיר הנדחת נמי איכא כלל בעשה ופרט בלא תעשה והיתה תל עולם לא תבנה עוד ופליגי ר' עקיבא ור' יוסי הגלילי בשילהי סנהדרין (ק"ג א') דר' יוסי הגלילי סבר עוד לגמרי משמע והוי כללא הילכך הוה ליה כלל ופרט וכלל מה הפרט מפורש ענין ישוב אף כל ענין ישוב וגנות ופרדסים נמי ענין ישוב הם ור' עקיבא סבר עוד לאו כללא הוא אלא על הבנין קאי שלא תבנה לעולם הילכך הוה ליה כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט בנין אסור גנות ופרדסים מותר.

הלכה

בית הבחירה (מאירי) מסכת מועד קטן דף ג עמוד א

ואע"פ שאמרו כאן דכולא עלמא לית להו דר' אבין אעפ"כ הלכה כמותו

רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק א הלכה ד

כיצד (כב) החופר (כג) או החורש (כד) לצורך הקרקע (כה) או המסקל (כו) או המזבל וכיוצא בהן משאר עבודת הארץ, (כז) וכן המבריך (כח) או המרכיב (כט) * או הנוטע (ל) וכיוצא בהן מעבודת האילנות מכין אותו מכת מרדות (לא) מדבריהן.

שבוע הבא – עוד ביאורים בתולדות שביעית הלכה למעשה בדברי הגרי"ש אלישיב על הסוגיא